

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1906

Ny följd * IX årg.

Häft. 3.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

Ett besök på Årsta hos Fredrika Bremer. II.

Sigrid Platen, Madame Roland. Lifskonturer. I.

Anna Y., Norrland, »vårt framtidsland».

Litteratur: *A. U.*, Araber af Anna Maria Roos. — *L. D.*, Kvinligt yrkesregister 1906. Utg. af Bertha Wiman. — *F. E.*, Norsk och dansk skönlitteratur.

Från kvinnovärlden: Ryssland.

Från skilda håll: Kvinnor som skolinspektörer.

Stockholm, Aftonbladets tryckeri, 1906.

Kjellbergska skolan

Enastående

med hänsyn till sina egenskaper att verka direkt välgörande på den mänskliga organismen, såsom fördelande vid blodstocningar, lindrande vid fall af värk, sveda m. m. samt på samma gång vara det kraftigaste antiseptiska medel till att hålla sår m. m. Salubrin tillhandahållas i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos **GEIJER & C:o, Stockholm.**

reva och friska och häfva en mängd hår- och hudsjukdomar vinner **SALUBRIN** för **hvert år allt större användning** till behandling af **yttre skador, lindrande af värk och hosta**, såsom **munvatten, till hudens och hårets vård** m. m.

Anonser för DAGNY

upptagas af
fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.
Riks. Tel. 97 83.

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2. A. T. 143 23.

Kontorstid kl. 1/2 10-4.

Utför rättegångar, verkställer boutredningar och artskiften, förmedlar egendomsförsäljningar, aflärsöverlåtelser och ackordsuppgörelser under hand, uppsätter **legala handlingar**, utför i öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ombesörjer med energi och till ytterst billigt arfvode **inkasseringar**.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.
5 REGERINGSGATAN 5.

Ellen Fries' bibliotek

är öppet **alla hvardagar kl. 3-4 e. m.**

Biblioteket är mot skriftlig borgensförbindelse af känd förbundsmedlem afgiftsfritt tillgängligt för kvinnor, som egna sig åt studiet af historia och närliggande ämnen. Det är dessutom tillgängligt för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Från Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition hafva utkommit och finnas att tillgå hos alla bokhandlare följande **biblar** i finare och enklare band:

Bibeln Nr 3. (Nonpareille antiqua eller latinsk stil, format $11\frac{1}{2} \times 16$ cm.). Gamla och Nya testamentets kanoniska böcker enligt *Bibelkommissionens normalupplaga*, fristående verser och parallelspråk. Predikotexter. Kristi lidandets historia. Uppgifter om bibliska mått, vikter och mynt, kartor m. m. Nr 3 A-3 H från 1: 25 till 4 kr.

Samma edition, men tryckt på mycket fint papper:

- 3 I spalt. chagr., mjukt band, runda hörn, rödsnitt 3: 50.
- 3 K spalt. chagr., mjukt band, runda hörn, skimmersnitt 4: —.
- 3 L chagrinsband, mjukt band, runda hörn, skimmersnitt 5: —.
- 3 M chagrinsband, med öfvervikta kanter, runda hörn, skimmersnitt 6: 25.
- 3 N äkta chagr., mjukt band, runda hörn, skinnförsäts, skimmersnitt 6: —.
- 3 O äkta chagr., med öfvervikta kanter, skinnförsäts, skimmersnitt 7: —.

Bibeln Nr 4. (Petit romansk antiqua eller latinsk stil, format $13\frac{1}{2} \times 18\frac{1}{2}$ cm.). *Skolupplaga*. Gamla och Nya testamentets kanoniska böcker i öfverensstämmelse med *Bibelkommissionens normalupplaga*. Fristående verser och parallelspråk. Predikotexter och kartor. Nr 4 A-4 C från 2 kr. till 2: 75.

Samma upplaga, men tryckt på mycket fint papper:

- 4 D spalt. chagr., mjuka band, runda hörn, rödsnitt 5: —.
- 4 E spalt. chagr., mjuka band, runda hörn, guldsnitt 5: 50.
- 4 F chagrinsb., mjuka band, runda hörn, skinnförsäts, skimmersnitt 6: 25.
- 4 G chagrinsb., med öfvervikta kanter, skinnförsäts, rödsnitt 6: 50.
- 4 H chagrinsb., med öfvervikta kanter, skinnförsäts, skimmersnitt 7: —.
- 4 I äkta chagrinsb., med öfvervikta kanter, skinnförsäts, skimmersn. 8: —.

Profsidor och fullständig katalog sändes på begäran gratis. Vid direkt rekvisition från förlaget lämnas 20 % rabatt.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Finska Linnemagasinet, Birger Jarlsg. 18,

rekommenderar sitt lager af **Hellinnevaror**, såsom **Duktyger** i en mångfald vackra mönster, fullt jämgoda med utländska, men betydligt billigare. **Lakans- & Örngottslärfter, Kniep- & Applikationslärfter. Linnestramalj, Handdukar, Badlakan, Badkappor** samt de mycket omtyckta **Kejsarmattorna** m. m.

OBS.! Tammerfors Linnefabriks välkända och hållbara fabrikat.

SCHWEIZERBRODERIER.

Hvita broderade Remsor, Väfnader, Spetsar m. m. Absolut största urval, billigaste priser. Rikt profsortiment till landsorten. **Broderiaffären, 24 Kommandörsgatan**
1 tr. (hörnet af Sibyllegatan).

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS.! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

— Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. —

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. Gust. Pettersson,
52 Drottninggatan 52.

Aug. Magnusson

44, 46 & 48 Vesterlånggatan 44, 46 & 48

31 & 33 Stora Nygatan 31 & 33

(ingång endast från Vesterlånggatan)

STOCKHOLM

Nän nya Afdelning

för

Hvita varor

erbjuder odisputabelt största urval af:

Duktyger, Handdukar, Linnelärfter
och alla slags **Hvita Väfnader.**

Almedals, Norrköpings (Tuppen) och
Gamlestadens samtliga **Väfnader**

ständigt på lager till *fabrikpris.*

Då helt stycke tages lämnas *extra rabatt.*

All slags Sinnesömnad och Märkning
utföres *omsorgsfullt* å egna Atelierer.

För **Utstyrslar** ovilkorligen bäst och billigast.

Solida varor. Största urval.

Billigaste priser.

Aug. Magnusson,

STOCKHOLM.

Ett besök hos Fredrika Bremer på Årsta*).

II.

»Söndagen. Kl. 6 eller $\frac{1}{2}$ 7 var jag på benen. Fönstret hade jag öppet. Morgonen var vacker och denna sida af byggningen i skugga. Starar flögo muntert mellan träden nära mig och blänkte i solljuset med skiftande färger. På jungfruns fråga, begärde jag kaffet litet sednare och gick ut i trädgården att taga några blommor till minne af Årsta. Jag beundrade och njöt af den stilla skönheten i denna trädgård, där allt var väl vårdadt och nu så friskt och daggbestänkt i den härliga morgonstunden. — Gick i de långa gångarna, breda som en landsväg — här är allt i stor stil — tog mig ett par narcisser, violer och en blommande häggkvist. De blefvo illa förvarade, ty jag kunde ej pressa dem — men jag har dem dock kvar.

Dagen förut hade min värdinna, på det intagande sätt som är henne eget, framställt för mig en plan hur vi skulle tillbringa tiden under mitt vistande här. Förslaget för söndagen var, att vi kl. 9 på morgonen skulle gå till en källa med det friskaste vattnet och dricka däraf. Sedan skulle jag ensam gå till Öster-Hanninge kyrka ($\frac{1}{4}$ mil) och höra gudstjänsten. Resten af dagen skulle upptagas af promenader och lektyr.

Om en stund kom m:lle Bremer ut i trädgården. Vi intogo en kaffefrukost uppe i salen. Hon frågade kammarjungfrun hur det stod till med betjänten, som låg sjuk, och lämnade henne en läskande dryck, som hon tillagat åt honom. Sedan gingo vi till källan. Den är belägen cirka 1,000 alnar från gården bredvid landsvägen som för åt Dalarö. Man går öfver den först-

---

*) I första afdelningen af den i häft. 2 meddelade uppsatsen: »Ett besök hos Fredrika Bremer på Årsta», har genom misskrifning skildraren af detta besök kallats för »Nyberg». Hans namn var emellertid *Karl Daniel Nygren*, en rättelse, som naturligtvis iakttagits i föreliggande del af artikeln.

nämnda ån och har då det stora fältet till höger, där Gustaf Adolf mönstrade svenska armén innan den tågade till Tyskland. Källans läge är, märkvärdigt nog, på en upphöjning; den är omtimrad ungefär en aln i fyrkant och lika djup. Den har sandbotten och håller mycket mineral, i synnerhet järn, hvilket synes på färgen, där ådran sedan rinner bort. M:lle Bremer framtog ett dricksglas, jag fick fylla det och räcka henne. Sedan drack jag. Vattnet var ypperligt, kallt och skönt. En kort stund dröjde vi här och gingo så vidare samma väg framåt. Ett godt stycke längre bort är en större höjd med en gård på. Hit upp på backen gingo vi, och här visade mig min goda värdinna en vacker utsikt af herrgården och de omgivande fälten och skogspartierna. Kyrkfolk började komma. En bondgumma gick förbi, som m:lle Bremer kände. Hon talte vänligt vid henne och frågade noga hur det var med en åkomma hon hade och bad henne besöka sig en dag, då de skulle riktigt rådgöra därom. Vi gingo åter hem.

Jag minns ej om det var nu eller längre fram på f. m. jag öfverlämnade till min välgörarinna en liten gåfva, som jag dock själf på intet vis var nöjd med. Det var en bok: 'Ossian', på tyska, nyss utgifven, och en bokknif af Lejas kram. Jag kom ändå med min fattiga gåfva, som säkert likväl var rätt välkommen, och hon tackade mig med ett handtag så fullt, så hjärtligt, att det gick mig till hjärtat — och jag vet ej hur hennes lilla vackra goda hand kunde räcka till att fatta min så.»

* * *

När den berättande hunnit så långt i sin skildring, vänder han ett nytt blad i sin anteckningsbok och därpå läses öfverskriften: *Hemsökelsens gripande stund*. Så fortsätter han:

»Det låg tungt på mitt sinne, att jag nu haft så godt tillfälle att med fullt och tacksamt förtroende öppna hela mitt beklämda hjärta, mitt oklara svaga och bristfälliga väsende för min så ädla och deltagande välgörarinna, men jag visste att jag af fruktan instängde mig själf bakom förbehållsamhetens galler. Jag ville ej ställa till någon scen lik en galning, hvilket det måste närmast likna, om jag riktigt bruste lös. — — —

Man sade mig, att m:lle Bremer var nere i trädgården och lät fråga mig, om jag ville komma dit och höra predikan upp-

läsas. Redan vid trädgårdsgrinden såg jag henne komma i öfre ändan af gången, där hon satte sig på en bänk. Jag gick dit och satte mig äfven. Hon medhade psalmbok och evangeliobok samt Wallins predikningar. Det var i dag Trefaldighetssöndagen. Hon läste först evangeliet och sedan predikan för denna dag. Tillfällets egenhet, den rörande närvaron och inverkan af den fromma, af Gud så högt begåfvade kvinnan, hennes milda, bevekande föredrag af den store talarens ord, som i denna predikan äro af den mest allvarliga och väckande art — tanken på min egen uselhet — kraftlöshet — ett lif, som ej i ringaste mån kunde förhålliga Herren — detta aggande medvetande, som ej lämnar ro — allt detta grep mig så, att jag vid predikans slut föll i en häftig gråt men kunde ej i ord lätta mitt sinne.

Jag minns så väl det innerliga medlidande, den sorg, som uttryckte sig i hennes blick och anletsdrag vid detta utbrott af ett olyckligt sinnestillstånd, och det gjorde mig hjärtligt ondt, att jag så skulle bedröfva henne. Hvad kunde hon eller någon annan människa väl göra för mig, och denna oförmåga att hjälpa smärtade henne. Hon sade mig några ord af innerlig, lefvande tro och godhet, sade att mina ord, mina själfanklagelser troligen ej härledde sig af begångna fel, inga svårare åtminstone. Då jag yttrade det jag ej kunde fritaga mig därifrån, sökte hon trösta mig med: »Vi äro ju alla syndare» — och hänviste mig ömt till hugsvälaren, den ende, som kan förlossa oss ur vår nöd. Sökande att dämpa min rörelse, hade jag stått upp och gått ett par hvarf fram och åter förbi henne. Gärna ville jag säga något för att uttrycka min erkänsla för hennes deltagande godhet. 'Hvad ni är god!' var allt jag kunde yttra — och sedan jag åter satt mig, såg jag henne rätt i de goda, klara ögonen och sade: 'Då jag hädanefter känner mig olycklig, skall jag påminna mig denna dag och skall ej förtvifla'. 'Ja, gör det!' svarade hon sakta.

Vi gingo sedan en god stund i trädgårdens gångar. Talte om litteratur och läsning och om våra författare och andra saker. Mitt sinne hade fått liksom litet spänstighet af den genomgångna skärselden. Nu fick jag höra något, som särdeles intresserade mig.

M:lle Bremer hade haft en yngre syster, nu död, hennes namn var Hedda. Hon talte med en ömhet, ja liksom med vördnad om denna syster, hvilket lät ana, huru kärt den bortgångnas minne var henne och hur hon skådade henne i ett förklaradt ljus.

Gynnad af naturen till sitt yttre, ägde hennes väsende därtill en renhet och älsklighet, som intog alla och gjorde henne innerligt älskad af hennes närmaste. Men en tärande plågsam sjukdom, för hvilken ej fanns något botemedel, angrep henne, och hon dukade småningom under därför. Hon skulle varit mycket känslig för plågorna och stundom bragt till förtviflan af dem, och hennes tro och förtröstan till en allgod försyn blefvo grymt frestade. Jag tänker hvilka rörande uppträden mellan dessa systrar, deras sorg, när deras ömhet ej kunde försona sig med tanken att döden skulle främtaga dem ett så kärt föremål, hon, den sjuka, stundom bittert klagande och anropande Gud att få slut på lidandet, och slutligen huru de tillsammans med stilla undergifvenhet fromt hängåfvo sina sorger till den Högstes behag.

När det kom nära slutet, inträffade en besynnerlig förändring med den sjuka. Kroppsplågorna fortforo, så att hennes ansikte var liksom grönt däraf — men hon sade till modern och systrarna vid hennes säng, att hon nu kände sig så lycklig, så säll, liksom om hon ej varit endast fri från plågorna utan njöte den högsta glädje. Hennes förklarade blick tycktes intyga detta. Sitt tillstånd kunde hon dock ej närmare förklara, men sade, att det förekom henne så besynnerligt, så helt annat än hon väntat. 'Så trodde jag ej det skulle kännas', sade hon. Det var som om hon erfarit något, hvaröfver vanligt människoförnuft ej kunde gifva någon förklaring. Tre timmar därefter var hon afsomnad. Detta hände 1837.

Det var, som om den förklarades ande varit nära, då systemen talade. Jag var innerligt rörd. Vi stodo vid en liten soffa af grästorf, lagd mellan ett par träd. Fredrika sade: 'Det är ett minne af Hedda; hon har gjort den'.

Middagen i dag var fint anrättad: först småsill till smörgås — kött och skinka med pudding och ett par sorter grönsaker — så sparris, sedan sagosoppa och crème. Ett glas vin liksom i går och en skål för kungen. M:lle Bremer tycker ej om vin — jag ej håller synnerligen. Kanske trodde hon, att jag var van vid sådant».

* * *

Här afbrytes berättelsen i följd af en långvarig sjukdom, säga oss anteckningarna; de fortsättas dock den 16 maj 1847, och så lifligt står besöket på Årsta inprägladt i den berättandes minne,

att, ehuru nära ett år förflutit sedan dess, ingen detalj af sammanvaron med den han kallade för sin »välgörrinna» tyckes förflyktigad. Om andra dagens eftermiddag, som återstår att relatera, skrifver han:

»Jag fick höra hvarjehanda af intresse om saker och personer, om den kvicke prof. Fahlerantz och hans lust att rida på ord m. m. Vi hade en vacker dag. Vi företogo en promenad åt kyrkan till. Vi gingo sakta och tysta, stannade allt emellanåt. På ena sidan hade vi anblicken öfver vidsträckta åkrar med deras sakta böljande råg, hvars nygångna ax denna tid glänsa så härligt skiftande i ljusgrått — till höger en vacker äng, höjande sig mot skogsbrynet, där en rödstruken, två-våningars byggning låg.

Jag minns väl ett ögonblick, då min följeslagerska vid någon skön tanke eller känsla, denna liksom genomsken hennes varelse, och gaf hennes ansikte ett obeskrifligt uttryck af godhetens sällhet, ett skimmer af odödlig, förklarad skönhet.

Snart inträdde vi i en tallskog, som vår väg gick igenom; skogen är här så väl hållen och rensad, marken är som en äng med färskt gräs. Vi hade väl gått vid pass en half fjärdingsväg, då skogen öppnade sig och fritt liggande framför oss sågo vi Vester-Hanninge landtliga kyrka och i fyrkant spetsiga torn samt en större grafbyggnad. Det var en familjegrav för Årsta forna ägare, men jag tror ej det blir för dess nuvarande; de vilja nog hälst hvila i jordens sköte. Mätte det dröja länge till dess!

Äfven sågs längre fram på vänster hand Öster-Hanninge kyrka, högre belägen och med stora träd omkring.

Sedan vi en stund betraktat dessa föremål och utsikten och hvilat oss litet, vände vi om och gingo sakta åter hemåt. M:lle Bremer visade mig ett berg vid vägen, som fläckvis hade en rödaktig färg, hvilken härrörde af en art, lik reseda välluktande laf. Jag har förr påträffat sådana stenar. Nu gned jag näsduken därpå och lukten bibehöll sig länge.

Vid hemkomsten gingo vi upp i blå kabinetten; mig bjöds té eller saft att välja på. Jag tog det senare, och m:lle Bremer också, med rara skorpor till och det smakade förträffligt. En stund förut hade en flicka kommit in med ett par kvastar liljekonvaljer, som hon erbjöd m:lle Bremer, de blefvo mycket välkomna och sattes i glas på bordet. Då jag blef varse den bokknif, som var nyss gifven af mig, sade jag, missnöjd med denna

skänk, att jag kunde ha lust att ta igen den. Men min goda värdinna genmälte, att den var bra, hon tyckte om den och hade fått den, och »nu är den min», sade hon leende.

Det var redan afgjort, att jag skulle fara till Stockholm igen denna afton, ehuru hon mycket bedt mig stanna kvar öfver natten. Jag hade velat hemta häst från gästgivaregården, men m:lle Bremer hade godheten föranstalta om skjutsen dit från Årsta. Vagnen hade hennes mor och syster med till Stockholm; men en bra kärra var i beredskap åt mig.

Hur innerligt vänlig och god hon var mot mig dessa oförgätliga dagar! En af Andersens romaner, 'Kun en Spillemand', måste jag medtaga till läns och den boken har jag ännu.

Stunden för afskedet kom. Med djup rörelse tackade jag henne — och, så godt jag kom ut därmed, yttrade jag min välönskan för henne och hennes familj.

Mitt åkdon stod på gården. Då jag skulle stiga upp däri, kom Fredrika Bremer hastigt utför trappan med en af de små konvaljekvastarna och räckte mig. Jag kände mig ha lust att falla till hennes fötter.

Efter att ännu en gång sagt farväl, satte jag mig upp i karran. Jag såg upp till hennes fönster; där stod hon och med näsduken tillviftade hon mig sin hälsning. Jag borde väl till svar ha kysst buketten jag hade i handen (jag förvarar den ännu) — men jag hälsade blott med en bugning och vi körde. Kommen fram till skogsbrynet såg jag mig om och sökte med återhållna tårar fästa i minnet detta ställe, där hon bodde, som jag i bref någon gång kallat »Ers Godhet». — — —

* * *

Här slutas anteckningarna *).

Att det här beskrifna besöket var Fredrika Bremers och Karl Nygrens sista personliga sammanträffande är troligt, ehuru den skriftliga förbindelsen fortfar. Han var bunden vid sin tjänst i Motala och hon skulle inom kort börja sina långa vandringar, hvilka förde henne utom räckhåll för vännerna i hemlandet. När Fredrika Bremer i slutet af 1851 återkom till Sverige

---

*) Ehuru det mesta af anteckningarna medtagits, har dock en del där af mindre intresse för utrymmets skull måst uteslutas.

från resan i Amerika, fanns hennes blygsamme vän ej mer. Han dog, som nämndt, i oktober 1851.

Men dessförinnan skulle han ännu en gång söka ge ett uttryck åt den hängifna tacksamhet han ägnade sin välgörarinna. Den popularitet, som under en lång följd af år kommit författarinnan till »Teckningar ur hvardagslivet» till del, efterföljdes omkring år 1850 af ett hårdt bakslag. Hennes arbeten från denna tid underkastades en ganska omild och hänsynslös behandling af kritiken. Ett sådant mer än vanligt illvilligt uttalande i pressen synes på det lifligaste ha upprört Nygren och uppkallar honom att träda fram som den anfallnas riddare. Han sätter sig ned och skrifver en försvarsartikel, ämnad att införas i tidningarna. Innan han vågar uppträda inför offentligheten, har han dock underställt utkastet till sin mot-kritik prof. Böttigers bedömande. Denne afräder, ehuru i mycket välvilliga ordalag, dess publicerande, och af Böttigers bref, som finnes i behåll, ser man, att professorn gjort sig besvär att ganska utförligt motivera det afrådande svar, som han afsänder till den för honom troligen okände replikförfattaren. Så skrifver han bland annat:

»Lika med er missbilligar jag alla ovärdiga utfall mot en förtjänstfull författarinna som Fredrika Bremer och gör full rättvisa åt de helt naturliga känslor af ädel förtrytelse därvid, som upplågat i ett ungt bröst, där aktningen för skriftställerskan är lifvad till entusiasm genom erkänslan för välgörarinna. Långt ifrån att på minsta sätt vilja nedstämman detta uttryck af en billig harm vill jag endast, med längre erfarenhet af lifvet och världen, fästa Tit. uppmärksamhet på, huru utsägligt litet alla sådana där personliga afundens och bitterhetens utfall betyda, när de, såsom fallet här är, riktas mot ett författarnamn af redan erkänt värde. De äro pilar afskjutna i luften, eller saltskott, som på sin höjd såra sina föremål i hämlarna. Först då vinna de en af sig påräknad uppmärksamhet, när man ikläder sig vapen till försvar, och ingår i en polemik, den allmänheten är för enfaldig att begripa, för otålig att följa, och hvarvid *den* alltid behåller sista ordet och följaktligen anses för att ha rätt, som har närmaste vägen till tryckeriet eller tidningsexpeditionen».

Det vill synas som om Fredrika Bremers riddare böjt sig för den erfarne litterära auktoritet, till hvilken han väddjat och afstått från tanken att på en offentlig arena bryta en lans för den förfördelade.

Till slut må som ett sista eftermäle till detta i all sin alldaglighet gripande människoöde meddelas det bref, Fredrika Bremer tillskrifvit Karl Nygrens broder vid underrättelsen om vännens frånfälle. Såsom i hög grad karaktäristiskt för henne själf återgifves brefvet, som icke förr varit tryckt, här i dess helhet:

Stockholm d. 3 dec. 1851.

Herr C. F. Nygren!

Emottag min tacksägelse för den vänliga skrifvelsen af den 26 nov. samt för hvad som den åtföljde! Med hjärtligt deltagande hade jag redan emottagit underrättelsen om er broders död, och denna känsla stegrades af edert meddelande, ehuru jag med min kännedom om vår aflidne vän, och min åsikt om ett tillkommande lifs förhållande till det närvarande jordiska, icke kunde annat än lyckönska honom till öfvergången. Han var af de människor, som mer än de största snillen för mig äro profeter om en tillkommande skönare utveckling af den personliga anden i förhållanden af större proportioner och fullare harmonier än de jordiska. Den sökande anden med sin djupa längtan, sin rena sträfvan, sin kärlek till sång och skönhet, till ett lif i ljuset, jämte känslan af fjjettrar, af en bunden ande, af en stammande tunga, som ej kan utsäga orden som hjärtat vill, den sanna själfskådningen, själfkritiken, med dess suckan till fullkomning — fullkomlighetens herre har öfver sådana andar uttalat ett »salig!» af högsta betydelse, ty det har sin grund i utvecklingslagar, hvars grund och mål äro i honom, all salighets källa.

I jordelifvet kunde vår aflidne vän aldrig bli lycklig. Vi veta det. Men nu, befriad ur den stoftbundna larfven — — —

Att han samlat och förseglat mina bref för att till mig återlämnas, är en grannlagenhet honom lik. Jag tackar honom och er för omsorgen med dessa.

Utom dessa bref är det något af mig gifvet honom, som jag önskar återfå, näml. en liten bedjande engel, målad i sepia på elffenben och insatt i en bronsram. Mycket förbunden blefve jag er, om ni ville, då ni är god besöker mig i Stockholm, enligt löfte, äfven medföra denna tafva.

Glad skall jag bli för hvarje närmare upplysning öfver vår väns sista tid och stunder. Af en så ädel och ren natur är alltid mycket att lära. Något af gudomligt lif uppenbarar sig alltid genom en dylik.

Det gjorde mig ondt att ett litet bref, som jag skref till ho-

nom ifrån Amerika icke hann fram till honom. Det var inlagdt i bref till min älskade syster Agathe, och hennes frånfalle gjorde, att det blef liggande kvar här.

Ännu en gång mottag försäkran om mitt innerliga deltagande och min högaktning.

Fredrika Bremer.

Madame Roland *).

Lifskonturer.

I.

»Det är i revolutionstider människors sanna värde pröfvas». Detta yttrande af en snillrik kvinna, som lefvat midt uppe i den stora franska revolutionen, tör gälla ännu. För henne, som fällde det, besannade det sig oupphörligt under beröringen med de mest skillda revolutionära personligheter. Och om någonsin med fullt fog kunna dessa hennes ord tillämpas på hennes egen person.

Före revolutionens utbrott betecknar namnet Madame Roland en af naturen rikt begåfvad, genom själfstudier högt utvecklad kvinna, en exemplarisk maka och kärleksfull moder, hvilken på sitt enkla landtgoods beflitar sig om husliga dygder och filantropiska gärningar. Efteråt framträder hon som en så glödande frihetsentusiast och oförfärad patriot, att hennes namn blir liktydigt med en samlingsparoll för det stora parti inom Nationalförsamlingen, som kallades Gironden. Och hennes hem blir den härd, där frihetens sanna vänner städse på nytt eldades för sitt värf. Hon blir en »allvarlig, sann, historisk personlighet», denna kvinna, som trots revolutionens alla fasor är sina ideal trogen in i döden

---

*) Sedan detta skrefs har ämnet så att säga fått aktualitet genom det till jul utkomna verket: »Madame Rolands bref i urval», öfversatta af Alma Söderhjelm, jämte ett företal, innehållande ett intressant biografiskt utkast öfver Madame Rolands lif, ett arbete till hvilket närmare intresserade hänvisas.

De källor som användts till föreliggande studie ha varit: Lamar-tine: L'histoire des Girondins; Carnot: Franska revolutionen; Mémoires de Madame Roland; Lettres de Madame Roland à Bancal-des-Issart.

och därvid visar en hänförelse och ett mod, som kunde kommit många af hennes samtida på skam.

Det hvilat en djup tragik öfver Madame Rolands hela lif och slutliga öde. De ädla frihetsidéer hon själf närt och uppammat hos andra genom att alltid och allestädes »predika» dem, skulle, urartade och besudlade af varelser, ovärdiga människonamnet, omsider åberopas af de tyranner, som våldsamt togo hennes lif. Orättrådigheten och brottet blifva alltid en laglös frihets medregenter. Det franska skräckväldet har gifvit världen en upprörande och dock knappast enastående illustration härtill.

Enastående i historien torde däremot dessbättre det bestiiska massmördandet i fångelserna vara, hvilket utgjorde dess inledning. Det var mot detta fasansfulla dåd, dåvarande inrikesministern Roland och hans maka, båda så oförskräckt togo till orda, att det skulle kosta dem lifvet. Ty det var farligt att tala öppet i en tid, då enhvar på en oväns lösa beskyllning att ha fällt antirepublikanska yttranden, kunde vara viss om fångelse och dödsstraff.

* * *

Madame Roland inleder sin biografi — de sedan så beryktade memoarerna — dagtecknad: »I fångelset Sainte-Pélagie, den 9 augusti 1793», med följande ord:

»Dotter af en konstnär, hustru till en lärd, som steg till minister och förblef en rättskaffens man, är jag i dag en fånge, som kanske blir bestämd till en våldsamt och hastig död. I lifvet har jag känt såväl lycka som olycka, på nära håll erfarit ära och berömmelse samt på sistone sett orättvisan drabba mig. Född i små förhållanden, men af aktningvärda föräldrar, tillbringade jag min ungdom i skötet af de sköna konsterna och närde min ande med studiernas trollkraft, utan att erkänna annan öfverlägsenhet än den verkliga förtjänstens eller annan storhet än dygdens. — — — En mild karaktär, en god begåfning, en stark vilja, ett synnerligen varmt hjärta, ett yttre, hvare allt detta afspeglade sig, hafva gjort mig älskad af alla dem, som kände mig. Den ställning jag skulle komma att intaga har ådragit mig fiender, min egen person har inga. De, som säga mest ondt om mig, hafva aldrig sett mig».

Sitt eget yttre skildrar hon i det följande lika objektivt som sin inre utveckling. »Vid en granskning af hvarje enskildt drag kan man fråga sig: hvar finns här någon skönhet? Det finns

icke heller någon regelmässig sådan, men helhetsintrycket är behagligt».

Och eftervärlden, som endast kan döma efter hennes porträtt, ger henne rätt i detta nyktra omdöme.

Helt olika lyder likväl Lamartines entusiastiska målning af hennes person. »Ung, skön och strålande af snille» är den kvinna, som, enligt honom, i sig förkroppsligade revolutionens höga idé. Och sådan har hon säkert också tett sig för de unga män, som i tider af misströstan, städse eldades af hennes öfvertygande vältalighet eller ock i hennes blixtrande ögon sågo den hänförelse och den okuffiga energi framlysa, som elektriserade dem.

Hvad som dock i oändligt mycket högre grad än hennes yttre intresserar henne själf är att spåra sin inre utveckling tillbaka genom tiden. Hon försätter sig i tanken åter till det lyckliga hemmet, där hon, såsom enda öfverlevande barnet, är föremål för sina föräldrars ömma omsorger. Af dessa lefver minnet af den älskliga, djupt religiösa modern klarast hos den af lifvet pröfvade och mognade kvinnan. Vid hennes död sörjde den unga flickan så häftigt, att hon i flera veckor sväfvade mellan lif och död. Det är troligt, att hon hade denna förträffliga moders fasta ledning att tacka för sin karaktär. Ty af allt att döma var fadern, gravören och miniatyrmålaren, med tiden juvelhandlaren, en tämligen ovärdig person. Den lilla *Manon Phlipon* hade en impulsiv och exalterad natur, men genom klok fördelning af studier och praktiska hemsysslor förstod modern att leda hennes krafter på rätt spår. Hvad som enligt tidens sed bjöds den vetgiriga och bokhungriga flickan, var långt ifrån tillräckligt för en så brådmogen ande. Men hon fick i sitt hem bland annat känedom om musik och konsten att föra grafstickeln, något som sedermera skulle bidra att förkorta mången lång och sorgsen timma i fängelset. Och i det kloster, där hennes uppfostran fullbordades, mottog hon ett så djupt intryck af religionens höghet, att hon länge var allvarsamt betänkt på att taga slöjan och senare, oaktadt all filosofi, aldrig helt kunde frigöra sig därifrån.

Ehuru hennes förnuft förkastade tron på den allena saliggörande kyrkan och dess dogmer, erkände hon dock, att hon städse erfor en upplyftande känsla af andakt vid anblicken af de knäböjande i templen. Man har kallat henne ateist, men om hon än skattade ateisten högre än den skenhelige, emedan »den förre gör bruk af gudagåfvan, sitt förnuft», skilde hon sig på samma gång

bestämmt från honom, ty »vid de mest bedårande skådespel förblir han kall och söker efter en förnuftsgrund, under det jag utgjuter mig i inre lofsägelse».

I samma kloster öppnade sig äfven hennes unga hjärta för vänskapens känsla, för hvilken den djupa trofastheten i hennes karaktär gjorde henne som enkom danad.

»Jag vet icke hvad vänskapen betyder får alla dem, som tala så mycket därom», skrifver hon senare i lifvet till en af sina manliga vänner, »hvad jag vet är, att den i mina ögon är den ljufvaste känsla, som kan förena två hjärtan. Grundad på samstämmighet i smak och åsikter samt öfverensstämmelse i karaktären, växer den genom ömsesidigt förtroende och stärkes genom pröfningar. Det rätta adlas och stödes, sorgen delas och tröstas af vänskapen, som äfven underlättar utöfvandet af det goda och hjälper oss att bekämpa de lidelser, hvilkas uppoffrande dygden har rätt att fordra af oss.»

Dessa sista ord syfta utan tvifvel på de romantiska känslor denne unge vän, Bancal-des-Issarts, i början synes ha hyst för sin intagande meningsfrände, men hvilka han dock genom Madame Rolands orubbliga fasthet snart nog öfverflyttade på ett annat föremål, utan att deras vänskap på minsta sätt stördes däraf.

Själftva hennes äktenskap med Roland, förmedladt af hennes första väninna från klostertiden, var i stort sedt föga mera än en den mest pliktrogna vänskap mellan tvenne liktänkande.

Efter återkomsten från klostret blef den unga flickan snart omsvärmad af friare, och särskildt efter moderns död yrkade fadern allt enträgnare på, att hon skulle besluta sig för ett godt parti. Hon förklarade indignerad, att hon hellre ville dö ogift än blottställa sin själ genom föreningen med en varelse, som icke skulle förstå henne. »Hvad jag önskar är icke en god ställning, utan *en man.*»

Då hon trodde sig i Roland ha funnit sin sökta ideal och till sin harm erfor, att fadern, henne oåtspord, helt kort afvisat dennes anbud, utförde hon ett beslut, som hon, under de efter moderns död för en ung flicka mer och mer olidliga förhållandena i hemmet, troligen länge påtänkt. Hon flyttade till ett kloster i närheten utan att vilja mottaga understöd af fadern. Här lefde hon snart sagdt af luft och böcker, så spartanskt, som endast ungdomen, besjälad af en stark oafhängighetskänsla uthärdar att lefva. Tunga voro dock helt visst dessa dagar, då hon med egen

hand beredde sin knappa vegetabiliska föda; de voro en hård, men nyttig förskola för hennes sista dagars fängelselif. Roland var försvunnen från hennes horisont och, som hon trodde, alltför förnärad att någonsin åter nalkas henne. Då han emellertid efter ett halft år återfann henne i klostret, hälsade hon honom som en befriare, och så knöts deras äktenskapsband, utan att hennes hjärta fått tala.

Många år senare yttrar hon sig därom:

»Genom att oafbrutet sysselsätta mig med den mans lycka, hvilken jag tillhörde, märkte jag, att det fattades något i min egen. Jag har aldrig ett ögonblick upphört att i min make se en af de mest aktningvärda män i världen, en man, hvilken det var mig en heder att tillhöra, men jag har ofta känt en brist på likställighet emellan oss, orsakad af hans dominerande karaktär, i förening med tjugo års skillnad i ålder. Så länge vi lefde tillbakadraget hade jag ofta svåra stunder. Och när vi voro ute i sällskapslifvet, blef jag där älskad af personer, af hvilka jag insåg, att några kunde komma att störa mitt hjärtas lugn. Jag fördjupade mig då i min mans arbete, blef hans kopist och fyllde detta uppdrag med en ödmjukhet, som stod i kontrast till en så fri och själfständig ande som min . . . Jag aktade min man så högt, att jag alltid älskade att föreställa mig honom såsom mig öfverlägsen i allt; jag fruktade så mycket att se en skugga på hans ansikte, och han höll så fast vid sina åsikter, att det först var efter många år, som jag erhöll mod att motsäga honom. Till dessa mina skrifgöromål kommo så hushållsbestyren, och efter att ha insett, att vår diet var olämplig för hans ömtåliga hälsa, begynte jag själf med omsorg tillreda hans föda.»

Hon kunde ha tillagt, att hon under tider af sjukdom i flera veckor tjänstgjorde som hans ömma och outtröttliga vårdarinna. Det är just ett af de stora dragen hos denna framstående kvinna, att hon, trots all^{re} boklärdom och allt sitt lifliga deltagande i dagens brännande spörsmål, icke saknade praktisk förmåga och alltid fann tid för att sköta sitt begränsade, sant kvinliga departement.

Hon berättar, och kanske var det hennes lilla svaghet att yfyas däröfver, om allt hvad hon hinner med före klockan tolf, då middagen intages. Uppe sedan klockan sex på morgonen, ställer hon om mat och kläder, hjälper sin dotter, lilla Eudora, med läxorna, ägnar någon tid åt studier, brefskrifning eller tankar, tjänstgör som sin mans sekreterare samt ordnar sin toalett för mid-

dagen. Och från landtgodset Clos de la Platière, nära Lyon, där makarna Roland tillbragte fem år, skrifver hon ofta om den ansträngande skörden och inläggningen af frukten samt om arbetet i vingårdarna, hvilket allt tager hennes tid och krafter i anspråk. Outtröttligt verksam med att lindra befolkningens nöd och sjukdomar, var hon äfven, som hela omgifningens goda ängel, städse öfverlupen af hjälpsökande.

Det var tvifvelsutän arbetsamma år och om än den lilla inblick hon gett i sitt äktenskapliga lif ger vid handen, att de icke voro odeladt lyckliga, så skänkte de henne dock det nödiga inre lugn, hvarunder hennes hela lifsåskådning kunde mogna och fördjupas. Reminiscenser från hennes barndom och ungdom — den sårande nedlåtenhet och ohöflighet, hvarmed personer af hennes borgerliga stånd bemöttes af aristokraterna, samt den yppiga lyxen vid hofvet, som hon haft tillfälle att bevittna under ett besök hos släktingar i slottet Versailles — döko åter upp härute i naturens tystnad och framställde sig i hjärt kontrast mot den skriande nöden och okunnigheten hos folkets barn. Hennes starka rättskänsla uppreste sig häremot och hon glödgade här i tysthet mot de maktägande det hat, som i dess stigande förblindelse kastar den mörkaste skuggan öfver Madame Rolands i öfrigt så upphöjda personlighet.

I detta sitt »eremitage» emottager dessutom denna Rousseaus passionerade lärjunge för sista gången i sitt lif djupa, upplyftande intryck af den natur hon så högt älskade. Från sitt skrifbord kan hon i ett oandligt fjärran, i fonden af en vacker dalgång, skönja den i solnedgången förgyllda toppen af Mont-Blanc och på lediga stunder sysslar hon med botaniska och zoologiska studier.

* * *

Midt i detta landtliga lugn faller såsom en tändande gnista den häpnadsväckande nyheten från Paris om Bastiljens fall. Denna nyhet, som framkallar den bestörte konungens utrop: »Men det är ju en revolt!», hvarpå följer det bekanta genmålet: »Sire, det är en revolution».

Man tänke sig, med hvilken hänförelse den genom sina studier och sin hela tankeriktning för saken så väl förberedda M:me Roland skulle hälsa denna revolution, hvarigenom fransmännen enligt henne »förvärfvade sig ett fädernesland». Från den stun-

den klappade hennes hjärta mer och mer med all den koncentrerade glöd, hvaraf det var mäktigt, endast för fosterlandets och nationens bästa.

Med hvilken ifver emotses icke nyheterna från hufvudstaden och hur växla icke känslorna mellan glädje, fruktan, hopp och otålighet! Isynnerhet är den sistnämnda känslan förhärskande hos dem, som så långt från händelsernas brännpunkt följa deras långsamma utveckling. Redan 1790 skrifer M:me Roland indignerad: — »Snart skall man blott kunna gråta öfver friheten, om man icke vet att dö för den. Ni säger, att man icke längre vågar tala, välan, så är ock tiden nu inne att dundra! — — — Om jag komme minsta intrig på spåren, riktad mot fäderneslandets väl, skulle jag skynda att afslöja den inför hela världen.» Ett yttlande, som väl karakteriserar den kvinna, hvilken i mod och handlingsfriskhet vid denna tid kanske ägde blott en jämlike i Frankrike, deputeranden för Aix, Mirabeau.

Denne man, kännetecknad som »revolutionens åska», var af alla de talare i nationalförsamlingen, hon sedermera blef i tillfälle att höra, den ende, som i någon mån tillfredsställde henne. Men äfven denne titan, hvilkens snille hon beundrade, genomskådades af hennes skarpblick, när den allmänna meningen ännu bar honom högt. Inför »revolutionen, denna människornas prøfvosten», kunde han icke bestå, och hon har knappast några ord af saknad vid hans död, som beklagades af en hel värld. Tre dagar efter denna händelse förklarar hon, att hans död »för tidig i betraktande af hans ålder, men ingalunda i betraktande af det bruk han gjort af sitt lif, kom synnerligen lägligt för hans ära», och hon fäller en ganska skarp dom öfver detta genis dubbelhet, från hvilken hennes kristallklara karaktär med harm tager afstånd, ehuru hon alltför väl vet, att »tiden icke ännu är mogen för dylika uttalanden».

Med »Församlingens» dåvarande mest bemärkte talare Brissot, girondisternas blifvande chef, hade makarna Roland rätt länge brevväxlat i politiska och nationalekonomiska spörsmål, innan de fingo tillfälle att göra hans personliga bekantskap. Detta bereddes dem, då Roland till bådastora tillfredsställelse 1791 erhöll ett uppdrag till Nationalförsamlingen för staden Lyon, och de därigenom från den förtärande overksamheten borta i landsorten med ens fingo förflyttas midt upp i hufvudstadens pulserande lif.

Sigrid Platen.

Norrland "vårt framtidsland".

Bref till Dagny med en vädjan till Sveriges företagsamma kvinnor.

Om man i solljusa sommardagar följer norra stambanan på en tur upp genom Sveriges nordligaste landskap och beskådar de skyhöga snötäckta fjällen, de breda, strida älvarna med sina storartade vattenfall, de stora ändlösa skogarna med sina majestätiska furor samt de långdragna myrarna och träskan, så tvingas man att med häpnad och beundran utbrista: »O Norrland, hvilket underbart och härligt land du ändå är»!

Men dröjer så blicken vid de stora, ödsliga vidderna med sitt sträfva myrgräs, sina risiga, steniga och mossiga hedar, där inga leende åkerfält, ingen enda liten trädgårdstäppa med sina lummiga träd och sina färgrika blomstersängar förtager den dystra enformigheten, och där blott några enstaka boningshus ligga än här och än där, som om de af en grym och omild hand hade blifvit utslungade i denna tröstlösa ensamhet, då gripes man af ett djupt vemod, och man längtar ovillkorligen tillbaka till de frodiga fälten och ängarna, de sköna trädgårdarna och det pulserande lifvet där nere i södra Sverige.

Hvarför har då norra delen af vårt land blifvit så styfmoderligt behandlad? Det beror därpå, att vi svenskar oftast glömma att äfven Norrland är vårt fädernesland, där vi borde nedlägga vårt arbete och våra kapital. Hur mån är man ej i södra Sverige att tillgodogöra sig det minsta lilla vattenfall, under det att i Norrland oerhörda vattenmassor få rinna bort till ingen nytta; och hur kifvas man ej nära nog om de fattiga ris- och vedpinnar, som möjligen påträffas i södra Sveriges välröjda skogar, då man däremot i de norrländska skogarna öfverallt påträffar väldiga kullblåsta träd, hvilka få ligga och ruttna, emedan ingen gör sig besvär med att taga reda på dem, för att nu ej tala om den massa torra grenar, som ligga hopade öfverallt och göra de norrländska skogarna nästan ogenomträngliga. Då man i södra Sverige går långa och mödosamma vägar för att tillgodogöra sig de sparsamt förekommande skogsbären, få oerhörda mängder af de delikata, norrländska skogsbären årligen stå och ruttna ned, emedan ingen gör sig mödan att plocka dem. Och tänk hur man i södra Sverige tränges om jordbitarna, och så när trängseln stundom blir för stor,

då emigrerar man till främmande land för att där nedlägga sina krafter och sitt kapital på nyodlingar, fast det i norra delen af vårt eget land finns många kvadratmil jord, som ligger år efter år och väntar på odlarens hand.

Visserligen har man under ett par decennier många gånger genom tal och skrift ordat om att göra något för Norrland »vårt framtidsland», »guldland» och »förlofvade land», men ännu står det nära nog på samma ståndpunkt, som förut. Norrland är fortfarande lika fattigt på gröna ängar, gödda fält och leende trädgårdar, och man ursäktar vanligen sin tröghet och likgiltighet med, att det ej lönar sig »att sätta och så» i Norrland. Endast några få företagsamma och fosterlandsälskande män och kvinnor ha vågat ett försök och de ha haft riklig lön för sin möda. Till och med så högt upp som i Pajala har en fru för flera år sedan försökt att plantera fruktträd och det lyckades så väl, att hon hvarje höst hade nöjet att sylta af sina egna äpplen. Att äpplena ej hunno mogna under den korta sommartiden är ju gifvet, men de kommo ändå till nytta i husbället. Vinbär, hallon, smultron och jordgubbar mogna dock äfven i de nordligaste delarna af Västerbotten och Lappland. På landtbruksutställningarna i Luleå och Östersund, hvilka jag haft nöjet att bevista, har det visats rikliga prof på, hvilket rikt och frukt bärande land Norrland skulle blifva, om det brukades af skickliga jordbrukare och trädgårdsodlare.

*   *   *

Men ack, huru länge än skall ej de stora, öde vidderna vänta förgäfvnes på sin frigörelse! Staten borde naturligtvis för länge sedan tagit hand om det hela och genom att befolka ödemärkerna med idoga jordbrukare framlocka Norrlands trollbundna rikedomar, men staten har visst så mycket att tänka på, att den ej hinner med allt. Därför måste den enskilda gripa verket an, och medan de svenska männen ännu ta sig en funderare på saken, borde ej då de svenska kvinnorna, som vanligen äro snabbare till handling än männen, rycka fram och vinna åt sig en stor del af Norrlands skatter?

Här är ett stort arbetsfält för de kvinnor, som ägna sig åt *trädgårdsskötsel*, antingen ensamt eller tillsammans med jordbruk. Att deras trädgårdsalster och landtprodukter skola få en riklig afgång är fullkomligt säkert. Infödingarna i Norrland äro visser-

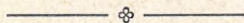

ligen ej så begifna på »grönfoder», d. v. s. alla trädgårdsalster, ty de äro ej vana därvid, men de vänja sig snart nog om de endast få det inom räckhåll. De inföddes antal är dock så litet, ty större delen af Norrlands befolkning består af »sydlänningar», anställda i statens tjänst, såsom skogsmän, post- och järnvägsmän. Att dessa statens tjänare, som ej hafva någon varaktig stad, utan när som helst kunna förflyttas från den ena platsen till den andra, ej kunna bedrifva trädgårdsskötsel, om de än så gärna ville, är en gifven sak. Och dock är det dessa, som mest känna bristen på tillgång af trädgårdsalster. En och annan saluträdgård finns det ju äfven i Norrland, men det är som en droppe i hafvet. Frukter och grönsaker kunna naturligtvis anskaffas från södra Sverige, men i hvilket bedröfligt skick anlända de ej. Frukten är kantstött och skämd, grönsakerna vissna och gula. Så har man ju de konserverade frukterna och grönsakerna att tillgå, men genom frakterna och de många mellanhänderna fördyras de så ofantligt, att de vanligen ej användas till annat än kalasmat. Visst är, att en vidsträcktare trädgårdsodling i Norrland skulle hälsas med glädje af Norrlands befolkning.

En annan näringsgren, som är mycket försummad i Norrland, är *hönsskötsel*. Mig veterligt finns ej ett enda större hönseri i norra hälften af Sverige. De flesta landtbrukare bestå sig visserligen med höns, men dock så få, att det ej ens är tillräckligt för deras eget behof, än mindre til afsalu. Därför måste de flesta ägg, som förbrukas i Norrland, tagas från södra Sverige, och färska ägg äro i Norrland en sällsynt raritet, som betalas orimligt högt.

Det vore mycket mer att säga om de här ofvan nämnda näringsgrenarna, men jag har genom dessa rader endast velat påminna om det försummade norra Sverige och därigenom söka förmå åtminstone någon enda fosterlandsälskande kvinna att offra krafter och kapital på förskönandet och förkofrandet af den stora del af fosterlandet, som ännu går under benämningen: »Vårt framtidsland». Skulle detta lyckas, då har ej dessa rader blifvit skrifna förgäfves.

Anna Y.

Litteratur.

Araber, skildringar från Algeriet af *Anna Maria Roos*.

Det är lifliga, färgglada, af frisk humor burna skildringar, som denna bok innehåller. Där beskrivas med lefvande åskådlighet natur och folklif i Biskra och dess omnejd, den trakt, som nästan uteslutande i förf:s arbete representerar Algeriet. För ens inre syn framtröjas bilder af ökenlandskap med glödande solnedgångsrodnad öfver himlen och fjärran skridande tåg af kameler, af höga smärta dadelpalmer, af en österländsk stad med grå lermurar och ett vimmel af hvita, fladdrande burnuser. Man följer förf. på hennes ströftåg genom gamla och nya Biskra, i negerbyn och till närbelägna oaser. Man åhör tillsammans med henne »riktigt sanna historier», som förtäljas af sagokunniga araber, och så lefvande är framställningen, att när man slutat boken, tror man sig själf hafva deltagit i detta brokiga lif, tycker att man själf upplefvat alla de små händelser, som gifvit en glimtvisa inblickar i förut okända seder och tänkesätt. Mästarhanden har här förmått gifva konstnärlighetens prägel till och med åt en resebeskrifning, ehuru den tanke, som ovillkorligen tränger sig på läsaren, trots skildringarnas obestridliga öfverlägsenhet, är, att detta slag af diktarkonst ligger under Anna Roos förmåga.

Af särskildt intresse äro de olika arabtyper man får göra bekantskap med. De äro ofta tecknade med mycken humor och bära vittne om att vara tagna direkt ur lefvande lifvet. Den roligaste af dem är väl den själfmedvetne Barah, som oakadt sitt syndaregister — han ljuger litet, dricker litet och skryter mycket — är så märkvärdigt populär bland Biskras turister.

Sist och längst af skisserna är »En arabisk kärlekshistoria». Den liknar ett utkast till en novell, men lär äfven den vara utslutande verklighetsskildring, och de ingredienser af lokalskvaller, som inmängts i den, bidrager blott till naturtroheten. För öfrigt uppträda här bildade araber af en förnäm ätt, kanske de intressantaste af de skildrade karaktärerna, ty af dem får man den klaraste uppfattning om afståndet mellan europeiskt och österländskt tanke- och föreställningslif.

A. U.

*

Kvinnligt yrkesregister 1906. Utgifvet af *Bertha Wiman*.

Utgifvandet af en hjälpreda som den föreliggande, hvilken ger en vägledning i allt som till kvinnoarbetet hör, har varit ett godt grepp. I företalet till andra årgången af publikationen har utgifvarinnan utlagt dess idé, denna är, säger hon, »att sprida

kännedom om vårt lands på olika områden arbetande själfständiga kvinnliga yrkesutöfvare för att därigenom göra det allt mer växande kapitalet af kvinnlig arbetskraft, kunskaper och yrkes-skicklighet i vidsträcktaste mån fruktbärande».

Synbarligen har ingen möda sparats för att göra yrkesregistret så fullständigt som möjligt, ehuru det ligger i sakens natur, att luckor ej kunnat undvikas, och bläddrar man igenom förteckningen, som ej blott gäller Stockholm utan äfven många af landsortsstäderna, skall man ge utgifvarinnan rätt: »att vårt land äger stora reella värden uti den kvinnliga företagsamheten och arbetsförmågan».

Så visas här med klara uppgifter, att knappast något af de praktiska yrkena eller någon affärgren saknar kvinnliga utöfvare, från sådana som omsätta stora kapital till blygsammare företag. Bland de förstnämnda behöfver man ju endast erinra om de välkända firmorna fröken »Gumelii annonsbyrå» i Stockholm, Göteborg och Malmö och fröken Augusta Lundins mode-etablissemang. Handelsidkerskornas antal (som naturligt är, ha endast innehafvarinnorna af affärerna medtagits) är högst betydligt och omfattar större en gros företag så väl som mindre detaljförsäljningar.

Men ej endast det *praktiska* arbetet har funnit en plats i yrkesregistret; det *intelligenta* är lika väl tillgodosedt. Så finner man, af den meddelade vidlyftiga förteckningen på lärarinnor i så godt som alla lärdomsbrancher, att kvinnorna slagit det pedagogiska området under sig i ganska stor utsträckning (musiken har dock tagit brorslotten); åsidosatta äro ej heller det konstnärliga (målarinnor, skulptriser, konstslöjd) och det litterära (författarinnor, öfversättarinnor), hvarförutom man får veta, att kvinnor ägnat sig åt arkivforskning, föredragshållande, juridisk vägledning, journalistik, kartritning m. m. för att ej tala om sjuk- och hälsovård i dess olika former: gymnastik, massage, fältskärsyrket, tandteknik (enligt registret har Stockholm f. n. 11 praktiserande kvinnliga tandläkare). Våra kvinnliga läkare ha däremot, på grund af vissa stadganden inom läkareföreningen, icke kunnat medtagas.

Den rent praktiska nyttan af ett arbete af detta slag ligger i öppen dag. Genom att meddela arbetsberskans och affärsinnehafvarinnans namn och adress tjänstgör ju registret som arbets- och affärsförmedlare, för öfrigt med god hjälp af den vidlyftiga annonsafdelningen, hvare bl. a. äfven de flesta kvinnoföreningar, deras namn, adress och styrelser upptagits. Men äfven ur kulturell synpunkt, såsom bidrag till en statistisk värdering af kvinnoarbetet, torde det ej sakna sin betydelse. Ett särskildt värde får dessutom föreliggande upplaga af en däri införd förträfflig uppsats af Maria Cederschiöld öfver »Några kvinnofrågor vid 1905 års riksdag» samt af en bilaga, doktor Ellen Sandelins lilla broschyr: »Några ord om hälsovård», båda redogörande på ett särdeles klart och sakrikt sätt för tvenne från hvarandra vidt skilda men lika viktiga kapitler i vårt kulturarbetes historia.

För öfrigt är det väl på sin plats att avsluta denna lilla anmälan af det förtjänstfulla arbetet, som härmed tillönskas all framgång (det billiga priset 1 kr., är bl. a. en borgen för att det skall slå igenom), med slutorden i fröken Wimans företal till »Kvinligt yrkesregister för år 1906»:

»Det ställes för framtiden stora kraf på vårt lands medborgare, kvinnor såväl som män. Ingen får häller svika sin uppgift i samhället, den må vara stor eller liten, utan hvar och en måste genom ett plikttroget och målmedvetet arbete söka fylla den.

Må därför också i dessa gryningens timmar, då vi vänta och hoppas på en ny dag för fosterlandet, dess kvinnor betänka de ansvarsfyllda orden: Sådan ett folks kvinnor äro, sådant är folket!»

L. D.

*

Norsk och dansk skönlitteratur.

II.

På den sociala romanens område framträder den danska författarinnan *Thit Jensen* med ett ganska digert arbete, som under titeln »*Martyrium*» på ett talangfullt och medryckande sätt skildrar en kvinnas energiska kamp för att skaffa sig själf och sina barn det dagliga brödet, en kamp, som mannens brutalitet och alkoholism göra till en nästan hopplös strid.

Författarinnan vill tydligen genom sin bok slå ett slag för kvinnans ekonomiska och personliga frihet, närmast i de neddragande och för hemmen ödeläggande äktenskapen, och för häfdande af sina åsikter har hon begagnat sig af en lefnadshistoria, som trots sina många pinsamma moment, alldeles icke verkar öfverdrifven. Med brinnande indignation kastar hon samhället i ansiktet det orättfärdiga i att ingenting göres för att i tid rädda alla de olyckliga hustrur och barn, som nu gå under till följd af familjefaderns lastbara lif.

»Samfundet kunde have reddet hende» — utbrister hon på tal om sin hjältinna — »med en eneste lille simpel Lov, den nemlig at tage Bestemmelseretten fra en Sviregast og lægge den i hans Hustrus eller i Statens Hænder. Mængder af umyndiggjorte Kvinder spærredes inde for at beskytte Samfundet, men et forfaldent Individ kunde frit og uhindret drikke Sygdom, Last og Ruin ind over Verden, det var hans Privatsag. Millioner skulde lide og dø paa forskellig Vis, Evner kvæles, Kraft og Sundhed undermineres, Slægter tæres hen, for Lovgivningsmagten fik sine søvnige Ojne op».

I mångt och mycket måste man gifva författarinnan rätt, äfven om hon måhända förbiser svårigheten i att uppdraga skillnaden mellan samhälls- och privatsak. Långt gående i sina reformkraf,

misstror hon alla försiktighetens hänsyn, och personerna i hennes bok blifva gärna hvar för sig samhällstyper med starkt markerade och ej sällan något karrikerade drag. En stark individualiseringsförmåga har lyckats förläna de flesta af dem tillräckligt af personligt lif för att de icke skola verka enbart typer, men i slutkapitlet sviker dock verklighetsintrycket. Den läsare, som följt Sarah Selkow genom hennes lifs långa och modiga kamp, har särdeles svårt att acceptera den helt och hållet främmande bild af henne, som där dyker upp, och man skulle nästan föredragit att förf. här tillgripit den vanliga nödfallsutvägen att på de sista sidorna följa sin hjältinna till grafven. Boken skulle också hafva vunnit på en sammandragning; alldeles detsamma kunde ha sagts med färre ord och något mera försynthet utan att någonting af kraften eller glöden hade behöft gå förloradt.

*

I sin senaste bok *Akkorder* har fru *Alvide Prydz* sammanfört ett tjugotal längre och kortare skisser från när och fjärran och af ganska skiftande värde. De rena stämningsbitarna tyngas af en alltför stor ordrikedom och tangeras mer än en gång det sentimentala området. I den afdelning däremot, som kunde gå under rubriken hågkomster, kommer förf:s vackra språk och fina iakttagelseförmåga bättre till sin rätt. Läs t. ex. de enkla och varmt kända sidor, som äro ägnade minnet af Josephine Butler. De rena novellerna äro en profkarta både på styrkan och begränsningen i Alvide Prydz' talang. I den sista ibland dem, »En liden Historie», skildras med okonstlad innerlighet ett lifsöde, som har åtskillig likhet med det som förekommer i Thit Jensens nyssnämnda bok. Uppfattningen och återgifvandet af motivet är ganska betecknande för de resp. författarinnornas egenart.

*

Berndt Lies Vildfugl behandlar ett tacksamt och ofta använt ämne: striden mellan konservativ och liberal uppfattning, här utkömpad mellan två bröder, som gemensamt tagit en gammal affär i arf. Framställningen präglas af förf:s kända friskhet och medryckande »schwung». I synnerhet den äldre brodern, Jonathan Ross, är en ganska präktig typ, »diplomaten» är litet mera romanfigur, och det ligger ett stänk af sentimentalitet öfver hans kärlek till Vildfugl, för öfrigt det enda sentimentala momentet i hela boken. Slutet på berättelsen är tämligen otillfredsställande. Den nyss så tillspetsade konflikten lämnas alldeles åt sitt öde, utan försök till lösning, ty förlofningen mellan diplomaten och Margary, som man hela tiden gått och väntat på, betecknar väl på sin höjd en vapenhvila mellan bokens båda representanter för tvenne diametralt motsatta lifsåskådningar.

F. E.

*
—————

Från kvinnovärlden.

Ryssland.

»Den nuvarande tiden är icke lämpad för kvinnoaksarbete. Vi befinna oss i en tidpunkt af Rysslands historia, då hela landets lif och välfärd stå på spel och då alla ansträngningar böra riktas på det allmänna bästa. Frågor af andra ordningen måste uppskjutas tills landets fara är öfver. Å andra sidan är tiden så kritisk, att sinnena, så väl mäns som kvinnors, lätt råka i svallning och den är ägnad att sporra de ryska kvinnornas energi, och att ge impulsen till kvinnans kraf på politisk rösträtt och deltagande i det offentliga lifvet. Samtidigt med männen ha kvinnornas röster återljudit från alla delar af fosterlandet, kräfvande rösträtt och frihet.»

Dessa ord, uttalade af en ryska, läsas i International Councils rapport för förlidet år. Att den sociala jordmånen i Ryssland icke är sådan att föreningsväsendet där kunnat taga någon fart, är väl bekant, äfvenså, att kvinnorna icke lida mindre under det politiska tvånget än öfriga ryska medborgare. Något ryskt kvinnligt nationalförbund har således icke kunnat bildas trots alla ansträngningar. Ofvanstående citat visar dock stämningen inom tsarrikets tänkande kvinnovärld, liksom den i rapporten meddelade berättelsen öfver den ryska kvinnorörelsen i all sin ordknapphet ger en god bild af den nuvarande situationen. Så skrifer meddelarinnan, M:me Boubnowa, bl. a. följande:

»Den första ryska kvinnoaksförening bildades i St. Petersburg för omkring 10 år sedan under namn af 'Ryska kvinnornas förening till inbördes hjälp'. Denna följdes snart af andra organisationer med liknande syfte i hufvudstaden och i Moskva. Trots talrika ansökningar ha ej myndigheterna tillåtit bildandet af dylika föreningar på andra orter.

För ett par år sedan lyckades Petersburg-föreningen, tack vare sin ordförandes, dr Anna Schabanowa, ansträngningar, att erhålla tillstånd att sammankalla en allmän kvinnokongress i St. Petersburg, den första i Ryssland. I kraft af detta tillstånd började man med all ifver att vidtaga förberedelser till mötet; hundratal upprop spredos kring landet, organisationskomitén satte sig i förbindelse med olika kategorier af arbetande kvinnor i provinserna, allt kraftigt bidragande till att väcka kvinnornas energi och samhörighetskänsla.

Så följde de militära olyckorna under kriget med Japan slag i slag. Folket började högljudt ropa på politiska rättigheter, sporradt af regeringens vacklande hållning. Kvinnorna drogos med i rörelsen och insände äfven de till myndigheterna i laga form affattade petitioner, däri uppställdes kraf på en förbättring

af kvinnans rättsliga och sociala ställning. Omedelbart efter ofentliggörande af tsarmanifestet med dess förespeglingar af en folkrepresentation, utfärdade St. Petersburgs kvinnoförening en skrifvelse med fordran på lika politisk rösträtt för män och kvinnor; samtidigt sändes cirkulär till alla landtdistrikten (Zemstvo) och municipaliteter med en allvarlig uppmaning att stödja kvinnornas petition, under det att en af föreningen särskildt utnämnd komité igångsatte en statistisk undersökning af det intellektuella kvinnoarbetet.

Tiden för kongressens hållande var utsatt till juni 1905. Förberedelserna voro i det närmaste avslutade, inbjudningar utsända; då återtogts helt plötsligt tillståndet och mötet inställdes. De förfärliga händelserna i januari hade haft till följd skärpta åtgärder till frihetsrörelsens undertryckande. Hvad som ytterligare komplicerade saken var den omständigheten, att i Moskva stiftats ett kvinnoförbund med uteslutande politiskt syfte, och då detsamma i maj månad hållit ett politiskt möte, synas myndigheterna ha sammanblandat detta med den tillämnade Petersburg-kongressen; allt nog dess hållande förbjöds.»

Den ofvannämnda Moskva-föreningen, hvars namn är det »Allryska förbundet för kvinnans likställighet», är, som nämndt, af en utpräglad politisk färgläggning, till skillnad från Petersburg-föreningen, hvilken utom det politiska satt på sitt program förbättring af kvinnans ställning äfven på det sociala, filantropiska och pedagogiska området.

*

Ehuru ofvanstående berättelse ger oss en välkänd bild af de ryska förhållandena och det tvång, som i tsarriket öfvas på föreningsfriheten, låter den samtidigt skymta gryningen till en friare, ljusare dag öfver förtryckets land. Ensamt det att ett politiskt kvinnomöte, som det omtalade i maj, kunnat gå af stapeln i Ryssland, bevisar att man står inför en betydelsefull omhvälfning. Ytterligare skärpes denna uppfattning vid beskrifningen på ännu ett möte med liknande syfte, hållet i slutet af sistlidne oktober äfven i Moskva på kallelse af det här nämnda »Allryska förbundet för kvinnans likställighet». Beskrifningen läses i den finska tidskriften »Nutid», och lämnas af fröken Furuhjelm, tidskriftens redaktör, hvilken såsom delegerad för Finland själf deltagit i mötet. Vi tillåta oss här meddela ett utdrag af den lifliga och intressanta berättelsen.

Då fröken Furuhjelm den 19 okt. afreste till Moskva, var ännu allt lugnt i Finland, och att man stod inför en genomgripande statshvälfning sådan som den landet tvenne veckor därefter fick bevittna, anade väl knappast någon. Den revolutionära stämning, som härskade i Moskva gjorde därför ett öfverväldigande intryck på mötets finska representant. Generalstrejken, som samtidigt proklamerades, bidrog äfven till det upphetsande i situa-

tionen. Genom strejkens mellankomst förlängdes mötet till 5 dagar i stället för 3, och dock fortgingo förhandlingarna, afbrutna af en kort middagsrast, från 10 f. m. till sent in på kvällen.

Stämningen i Moskva under mötesdagarna och generalstrejken beskrifver fröken F. sålunda:

»Vi voro nu afskilda från hela den öfriga världen. Telegrafn bragte oss intet budskap, posten utdelades icke, gatorna voro insvepta i mörker, butiksfönstren voro förspikade med bräder, vattenledningen var afstängd. Då jag om kvällen begaf mig till möteslokalen, ekade mina fotsteg i de tomma gatorna, och mötte jag någon, kände jag instinktligt, att jag betraktades med misstro.» — — —

Under så säregna förhållanden samlades kvinnorna till möte. Närvarande voro delegerade från 24 orter, representerande inalles 44 filialer eller grupper, äfvensom deputerade från Lithauen, Lill-Ryssland och Finland. De polska kvinnorna hade sändt en adress. Sammanräknadt med pressens representanter, deputerade från andra politiska förbund etc. utgjorde antalet deltagare 151, däribland åtskilliga män. Karaktäristiskt för situationen var, att en af mötets första åtgärder blef afsändandet af en sympatiadress till en politisk martyr, Vera Nikolajevna Figner, som efter att ha försmäktat 25 år i Schlüsselburgs fängelse för delaktighet i nihiliststämplingarna på 80-talet, nu omsider efter utståndet straff återvunnit friheten, dock med förvisning till Archangelska guvernementet.

Då deltagarrinnorna i mötet med få undantag tillhörde ytterlighetspartierna, var det naturligt att sympatierna voro för vidtagandet af de mest radikala åtgärder till frihetens vinnande. Den politiska generalstrejken vann således stor anklang, och bl. a. antog mötet en resolution, i hvilken det uttalade sig för att så väl moraliskt som materiellt understödja strejken, »såsom utgörande ett af de mest verksamma medlen i kampen mot regeringen.» Bland resolutioner af allmän natur, som fattades, nämnes den mot dödsstraffet, »det legaliserade mordet». Vidare inlade mötet en bestämd gensaga mot nationalitetsförtrycket, detta gissel som regeringen svänger öfver miljoner af det ryska rikets innebyggare.

Deltagarinnorna från Lithauen och Lill-Ryssland framhöllo i sina betättelser det olidliga våld, som redan i flera hundra år utövats mot deras nationaliteter, och dock lefde det nationella kvar i språk och seder, troget bevaradt i folksjälän. De polska kvinnorna förfäktade i sin skrifvelse med logisk och bindande bevisföring de nationella krafvens berättigande och den talade tillika om en lång lidandets historia. Stort deltagande visade mötet för Finland. Förhållandena bland de finska kvinnorna, den politiska kampen, stämningen i landet, allt väckte ett lifligt intresse, och gång på gång blef den finska representanten uppmanad att redogöra för olika sidor af sitt lands samfundslif. — Flera af mötets mer bemärkta deltagarinnor tillhörde, säger fröken F., den

judiska nationaliteten. En af dessa valdes två särskilda gånger att leda mötets förhandlingar. Snabb, fyndig, klartänt och ovanligt skicklig att finna den rätta formuleringen, var hon en idealordförande. De tyska kvinnorna voro icke företrädda vid mötet.

Som en af de intressantaste episoderna under mötesdagarna beskrifves en bankett, ordnad af Moskva-förbundet, till hvilken äfven utom föreningen stående personer blifvit inbjudna. Där fick man nämligen en pregnant och lefvande bild af det samtida Ryssland såvidt det rör oppositionspartierna. Af dessa voro såväl det konstitutionellt demokratiska som det socialdemokratiska och socialistrevolutionära partiet representerade, och synas de respektive åsikterna i diskussionen skarpt ha brutit sig mot hvarandra.

Sent på natten afslutades mötet, sedan det fattat en resolution, i hvilken »ett godkännande af principen om politisk rösträtt åt kvinnorna» uttalats.

Från skilda håll.

—————

Kvinnor som skolinspektörer.

Läroverksöfverstyrelsen har, enligt uppdrag af kungl. maj:t, anmodat ett hundratal personer att vara inspektörer vid statsunderstödda flick- och samskolor. Härvid har öfverstyrelsen ansett lämpligt, att äfven kvinnor komme att fungera i nämnda egenskap. Därjämte har öfverstyrelsen följt den grundsatsen, att en och samma person icke borde vara inspektör vid mer än en läroanstalt, alltså icke t. ex. på samma gång vid ett allmänt läroverk och en flickskola samt att representanter för olika verksamhetsfält komme att mera allsidigt än hittills för ändamålet anlitas. Slutligen har öfverstyrelsen ansett öhskligt, att personer i sin bästa ålder i så vidsträckt omfattning som möjligt komme att i egenskap af inspektörer tillföra flickskolan sina krafter.

I tre fall har öfverstyrelsen tillämpat här oberopade grundsatser beträffande lämpligheten af kvinnor som inspektörer för flick- och samskolor. Enligt den offentliggjorda förteckningen på för året tillsatta skolinspektörer läsas trenne kvinnonamn, nämligen: För Detthowska skolan i Stockholm, med dr *Karolina Widerström*, för Högre elementarläroverket för flickor i Uppsala, docenten *Elsa Eschelsson* samt för Visby högre flickskola, fröken *Kerstin Wall*.

Följande småskrifter kunna erhållas genom **Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå**, 54 Drottninggatan, Stockholm. Till landsorten expedieras de pr efterkräf eller mot insänd likvid jämte postporto.

Fredrika-Bremer-Förbundets uppkomst och utveckling. Föredrag af *Gertrud Adelsborg*. Pris 10 öre.

Kvinnoarbete och Kvinnolycka af *Anna Sandström*. Pris 50 öre.

Under hvilka förutsättningar kan kvinnorörelsen bliiva af verklig betydelse för kultur och framåtskridande af *Anna Sandström*. Pris 10 öre.

Till frågan om kvinnans politiska rösträtt. Ett diskussionsinlägg af *Natanael Beskow*. Pris 5 öre.

Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt? af *Anna Whitlock*. Pris 10 öre.

Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter af *Gustaf A. Aldén*. Pris 10 öre.

Den svenska kvinnans rättsliga ställning. Kort redogörelse för nu gällande lagstiftning af *Georg Stjernstedt*. Pris 60 öre.

De kvinliga kontors- och butikbiträdenas ställning. Ett bidrag till hufvudstadens arbetarestatistik. Pris 15 öre.

Petition uti Reglementeringsrågan från Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse den 6 maj 1902. Pris 5 öre.

Fredrika-Bremer-Förbundets 20-årsmöte 12-14 januari 1905. Pris 25 öre.

Rabatt lämnas vid rekvisition af minst 100 ex.

Stadgar och berättelser angående Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet utsändas gratis.

Order

från landsorten upp-
gående till

20 kronor

expedieras franko
mot efterkräf pr
järnväg eller ångbåt.

Profver på begäran.

För Linneutstyrsrar:

Hvita Broderier, Bomulls- & Linne-Spetsar Hv.- & Kul. Galons

i största urval!

HERM. MEETHS

Stockholm

Anmälan.

Dagny, utgifven af och organ för **Fredrika-Bremer-Förbundet**, anmäler med **1906** sin 21:a årgång. Tidskriften skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Liksom tillförene skall **Dagny** beakta kvinnofrågan och dess företeelser samt ägna sin uppmärksamhet åt olika områden af kvinnlig verksamhet, såväl de praktiska som de intellektuella. Ehuru största utrymmet är förbehållet åt sociala frågor, stå de litterära intressena äfven på tidskriftens program. Öfversikter och notiser, kortare berättelser, resebref, biografiska och historiska utkast m. m. skola alljämt rikligt i tidskriften inflyta.

Dagny redigeras af fröken **Lotten Dahlgren**, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1906** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5.00

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelefon 68 98. A. T. 82 11.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, **Guldmedalj**, och detta i sin egenkap af »**antiseptiskt munvatten**» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör

Stockholm.